

ΟΝΟΜΑΤΑ ΖΩΓΡΑΦΩΝ ΚΑΙ ΑΦΙΕΡΩΤΩΝ ΕΠΙ ΕΙΚΟΝΩΝ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ

Τὰς κατωτέρω δημοσιευόμενας 41 ἐπιγραφὰς ἐπὶ μεταβυζαντινῶν φορητῶν εἰκόνων τῶν Ἱεροσολύμων κατέγραψα κατὰ τὸ διάστημα τῆς αὐτόθι παραμονῆς μου (Ἰούνιος 1956) ὡς μέλους τῆς Διαχριστιανικῆς Ἐπιτροπῆς Ἀναστηλώσεως τοῦ ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως καὶ τοῦ Παναγίου Τάφου. Μὴ ὑπάρχοντος Corpus αὐτῶν εἶναι δυνατὸν τινὲς ἐξ αὐτῶν νὰ ἔχουσιν ἤδη δημοσιευθῆ καὶ ἀλλαχοῦ, δὲν εἶχον ὅμως τὸν ἀπαιτούμενον χρόνον νὰ τὸ ἐξακριβώσω.

Εἰς τὴν ἀντιγραφὴν τῶν ἐπιγραφῶν, εὕρισκομένων ἐνίοτε εἰς δυσπρόσιτα μέρη, ὡς καὶ τὴν ἀπεικόνισιν πέντε ἐξ αὐτῶν πολὺ μὲ ἐβοήθησεν ὁ πανοσιώτατος ἀρχιμανδριτὴς τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων κ. Δανιὴλ Χωριάτης ἐφ' ᾧ καὶ ἐντεῦθεν ἐκφράζω εἰς αὐτὸν τὰς θερμὰς μου εὐχαριστίας. Θερμῶς ἐπίσης εὐχαριστῶ καὶ τὸν φίλον διευθυντὴν τοῦ Μεσαιωνικοῦ Ἀρχείου τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν κ. Μαν. Μανούσакαν προθύμως βοηθήσαντά με εἰς τὴν ταύτισιν προσώπων ἀναφερομένων ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς πρὸς γνωστὰ ἔξ ἄλλων πηγῶν.

Συνοδικόν.

1) Εἰκὼν (διαστ. 0,55×1,12) Παναγίας βρεφοκρατούσης ἐπὶ θρόνου, ἐφθαρμένη ἄνω, μὲ τὴν ἐπιγραφὴν:

*Μ(ΗΤΗ)Ρ
ἡ κυρια*

*Θ(Ε)ΟΥ
τῶν ἀγγέλων*

Βάθος χρυσοῦν. Ἄνω ἑκατέρωθι τῆς κεφαλῆς δύο ἄγγελοι κρατοῦντες ἐρυθρὰ λέντια. Μαφόριον ἐρυθρόν. Φόρεμα κάτω εἰλαίοχρουν μὲ ὄραϊα φωτισμένας πτυχάς. Ὁ Χριστός, ἐντελῶς κατ' ἐνώπιον, διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς εὐλογεῖ, διὰ τῆς ἄλλης ὡς νὰ στηρίζεται ἐπὶ τῆς χειρὸς τῆς μητρὸς του. Φέρει πορτοκαλλόχρουν χιτῶνα μὲ χρυσοκονδυλιές. Ὀλίγαι ψιμμυθιαὶ εἰς τὸ πρόσωπον τῆς Παναγίας.

Κάτω ἀριστερῶ δι' ἐρυθροῦ χρώματος ἡ ἐπιγραφὴ:

Μνήσθητι Κ(ύριε) Σωφρονίου Πατριάρχου | Ἱεροσολίμων.

Πρόκειται πιθανῶς περὶ Σωφρονίου τοῦ Δ' (1579-1608), περὶ οὗ βλέπε καὶ τὸν ἀριθμὸν 35.

2) Εἰκὼν φορητὴ (διαστ. 0,24×0,17) « Ἅγιος Παρθένιος ἐπίσκοπος Λαμψάκων ». Ἐν τῷ μέσῳ ὁ ἀρχιερεὺς κρατῶν τὸ Εὐαγγέλιον. Ἄνω εἰς τὰς δύο γωνίας ἔξω τοῦ τοξωτοῦ πλαισίου ὁ Εὐαγγελισμὸς. Ἐπὶ τοῦ πρᾶσι-
νου βᾶθους ἑκατέρωθεν διὰ λευκῶν γραμμάτων ἡ ἔμμετρος ἐπιγραφή:

*Ἀρχιεράρχα Παρθένιε | Λαμψάκου
δμώνυμόν σοι | σῶζε ἐχθρῶν, κινδύνων |
Κατ' ἔτος ΑΩΙΓ'
Ἰοκτιωβρ. η'*

3) Εἰκὼν φορητὴ (διαστ. 0,345×0,485) Ἅγ. Χριστοφόρου κρατοῦντος διὰ τῆς δεξιᾶς τὸν σταυρὸν τοῦ μάρτυρος καὶ διὰ τῆς ἀριστερᾶς δόρυ ἠνθι-
σμένον. Στολὴ στρατιωτικὴ. Γύρω 12 σκηναὶ ἔκ τοῦ μαρτυρίου καὶ τοῦ
βίου του ὡς κυνοκεφάλου¹ (εἰκ. 1).

Ἄμέσως ὑπὸ τοὺς πόδας του διὰ μέλανος χρώματος ἡ ἐπιγραφή:

*Ἡ παροῦσα ἁγία εἰκὼν ὑπάρχει κάμοῦ | Χριστοφόρου μοναχοῦ τοῦ
ἐκ | τῆς Ἀρτίας. 1781 Ἀγούστου Γ'.*

Πρόκειται πιθανῶς περὶ τοῦ Χριστοφόρου μοναχοῦ τοῦ ἔξ Ἀρτίας, μα-
θητοῦ τοῦ Εὐγενίου Βουλγάρου καὶ εἶτα διδασκάλου ἐν τῇ Ἀθωνιάδι,
περὶ οὗ ὄρα Γ. Ζαβίρα, Νέα Ἑλλάς ἢ Ἑλληνικὸν Θέατρον, ἐκδοθὲν ὑπὸ
Γ. Π. Κρέμου, Ἀθήνησιν 1872, σ. 553-554.

4) Εἰκὼν (διαστ. 0,22×0,29) τοῦ Ἅγ. Παγκρατίου εἰκονιζομένου ὡς
ἐπισκόπου. Πέριξ αὐτοῦ 10 σκηναὶ ἔκ τοῦ βίου του. Κάτω ἀριστερᾶ δι' ἐπι-
σευρμένης γραφῆς ἡ ἐπιγραφή:

*Παγκράτιος μοναχὸς |
ἀπὸ τὴν Ωχρήδα 1798*

Ἰ. Μονὴ Ἀβραάμ, πρὸς Ἀνατολὰς τῆς Ἅγ. Αὐλῆς.

5) Εἰς τὸν προθάλαμον φορητὴ εἰκὼν (διαστ. 0,95×0,645) τῆς Θυσίας
τοῦ Ἀβραάμ μετὰ βοηθητικῶν ἐπεισοδίων (μεταφορᾶς ξύλων, ἐτοιμασίας
τῆς πυρᾶς, προβάτου κλπ.). Κάτω δεξιᾶ διὰ μελανοῦ χρώματος ἡ ἐπιγραφή:

*Ἰ ἐνδεεῖς Χάννα ζωγράφος
Ἱεροσολιμῆις, ΑΨ. ΙΑ'
τὴν αφεροσε.*

Ἄνωθεν ταύτης ἀραβικὴ ἐπιγραφή.

¹ Περὶ τῆς εἰκονογραφίας τοῦ Ἅγ. Χριστοφόρου ὡς κυνοκεφάλου ὄρα τὴν
μελέτην τῆς κ. Ἀ ν ν η ς Χ α τ ζ η ν ι κ ο λ ά ο υ, Εἰκόνας τοῦ Ἁγίου Χριστοφόρου
τοῦ Κυνοκεφάλου (Extrait des Mélanges offerts à Octave et Melpo Merlier),
Ἀθήναι, 1956.

Είκ. 1. Ο Άγιος Χριστόφορος (βλ. άριθ. 3).

Πρόκειται περὶ Ἄραβος ζωγράφου ὀνόματι Χάννα (= Ἰωάννης).

6) Εἰκὼν (διαστ. 1,485×1,275) τῆς Φιλοξενίας τοῦ Ἀβραάμ, καλῆς τέχνης (εἰκ. 2). Οἱ τρεῖς ἄγγελοι εἰς τὴν συνήθη στάσιν πέριξ τραπέζης, ἐφ' ἧς μαχαίρια καὶ σκουτέλια. Ἀριστερᾷ ὁ Ἀβραάμ καὶ δεξιᾷ ἡ Σάρρα κρατοῦντες λοπάδας μὲ φαγητόν. Ὁπισθεν τοῦ μέσου ἀγγέλου κιβώριον μὲ

Εἰκ. 2. Ἡ Φιλοξενία τοῦ Ἀβραάμ (βλ. ἀριθ. 6).

ἡμισφαιρικὸν θόλον. Ψιμμύθια εἰς τὰ πρόσωπα τῶν ἀγγέλων καὶ τὰ γένηα τοῦ Ἀβραάμ. Ἄνω δι' ἐρυθρῶν γραμμῶν ἐπὶ χρυσοῦ βάθους ἡ ἐπιγραφή:

Ἡ ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ Ἀβρααμ τῆς ζωαρχικῆς Τριάδος φανέρωσις.

Κάτω διὰ λευκῶν γραμμῶν ἡ ἐπιγραφή:

Εὐδεις Βινημηὴν μοναχοῦ. Χεῖρ Χάννα εἰς ΑΨΙΑ

καὶ κατὰ πρόεκτασιν τὰ αὐτὰ ἀραβιστί, ἅτινα ἐν μεταφράσει ἔχουν ὡς ἑξῆς:

Χάννας υἱὸς τοῦ Ἀντωνίου Κασὰρ

Μεταξὺ τῶν πράξεων καὶ γραμμάτων τοῦ Χρυσάνθου Ἱεροσολύμων (τοῦ Νοταρᾶ) εὑρίηται καὶ διαμαρτυρία τῶν Ἀγιοταφιστῶν πρὸς τοῦτον, ἣν ὑπογράφει καὶ « ὁ ἡγούμενος τοῦ Ἀβραάμ Βενιαμὴν μοναχὸς » ἀπὸ 22 Αὐγούστου 1714 (Ἄ. Παπαδοπούλου Κεραμέως, Ἀνάλεκτα Ἱεροσολυμιτικῆς Σταχυολογίας, τ. 2, ἐν Πετρούπολει, σ. 339). Ἡ αὐτὴ ἐπιστολὴ καὶ παρὰ Eudox. Hurmuzaki, Documente privitoare la Istoria Românilor, τόμ. 14, μέρος I (ἔκδ. N. Jorga), Bucuresti 1915, σ. 619-622, ὅπου ἡ ὑπογραφὴ τοῦ Βενιαμὴν ἐν σ. 621.

Ἱ. Μονὴ Ἀγ. Θεοδοσίου.

7) Ἐν τῷ Καθολικῷ τρεῖς εἰκόνες (διαστ. 0,82×0,91) φέρουσαι τὴν αὐτὴν ἐπιγραφὴν καὶ εἰκονίζουσαι :

α) Τὴν Παναγίαν καθημένην ἐπὶ θρόνου καὶ φέρουσαν τὸν Ἰησοῦν ἀριστερᾷ ἐν τῇ ἀγκάλῃ της.

β) Τὸν Ἰησοῦν ἐνθρονον Παντοκράτορα.

γ) Τὸν Ἅγιον Γεώργιον ἔφιππον.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἔχει ὡς ἑξῆς :

Σαράφη Χατζῆ Γιωβάννος
 σὺν τῆς συμβίας αὐτοῦ
 Σοφίας γ(ο)ν(έων) κ(αί) τ(έ)κνων
 Χειρ Ἰσαὰκ ἐξ Ἱ(ερουσα)λήμ
 ΑΨΥΒ (= 1792)

Περὶ τοῦ ἀφιερωτοῦ Χατζῆ Γιωβάννου (ἢ Ἰοβάνου) Σαράφη, βοηθήσαντος σημαντικῶς τῷ 1809 εἰς τὴν ἀνοικοδόμησιν τοῦ ὑπὸ πυρκαϊᾶς τὸ 1808 καταστραφέντος ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως, βλέπε τὰ γραφόμενα ὑπὸ Μαξίμου Συμαίου παρὰ Ἄ. Παπαδοπούλῳ Κεραμεῖ, Ἀνάλεκτα Ἱεροσολυμιτικῆς Σταχυολογίας, ἐν Πετρούπολει, τόμος 3 (1897), σ. 111 καὶ 113.

Ναὸς Ἀγίου Ἰακώβου (μητροπολιτικός), πρὸς νότον Βαπτιστηρίου.

Ἐπὶ τῶν τοίχων φορηταὶ εἰκόνες. Βόρειος τοίχος :

8) Εἰκὼν (διαστ. 1,10×0,55) τοῦ Χριστοῦ ὡς Μεγάλου Ἀρχιερέως. Κάτω δεξιᾷ ἡ ἐπιγραφὴ :

† Χειρ Ἰωάσαφ ἀρχιερέος | ΑΧΥΔ

9) Εἰκὼν (διαστ. 1,10×0,55) Παναγίας ἐπιγραφομένης Ἡ Παντάνασσα. Ἐπιγραφὴ :

Χειρ Ἰωασαφ ἀρχιερέος
 ΑΧΥΔ'

Αἱ δύο ἀνωτέρω εἰκόνες θὰ προέρχονται ἐκ τέμπλου.

10) Νότιος τοῖχος: Εἰκὼν Ἁγίου Μηνᾶ ἐπίππου με ἀραβικὴν ἐπιγραφὴν καὶ χρονολογίαν 1852.

Ναὸς Ἁγίου Κωνσταντίνου.

11) Ἐν τῷ νόρθῳ: Εἰκὼν τῶν 12 Ἀποστόλων, ἕξ ὧν εἰς τὸ πρῶτον ἐπίπεδον ὁ Πέτρος καὶ ὁ Παῦλος κρατοῦσιν ὁμοίωμα τῆς ἐκκλησίας ἱστάμενοι ἐκατέρωθεν τούτου. Πρόκειται περὶ ναοῦ ὀκταγωνικοῦ μετὰ τρούλλου. Ἄνω ἐντὸς ἡμικυκλίου ὁ Χριστὸς εὐλογῶν. Κάτω ἀχρόνιστος ἐπιγραφή, ἧς ἡ ἀρχή:

γέγωνεν ἡ παροῦσα εἰκὼν τοῦ Χ(ριστο)ῦ, τῆς Θ(εοτόκ)ου καὶ τῶν Ἀποστόλων... κλπ.

Ἐπὶ τοῦ βορείου τοίχου:

12) Εἰκὼν (διαστ. 0,34×0,46) Ἁγίου Σάββα τοῦ ἡγιασμένου. Ἐν τῷ μέσῳ ὁ Ἅγιος Σάββας καὶ περίξ σκηναὶ ἐκ τοῦ βίου του ἐντὸς κύκλων με πλάισια baroque. Ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς βάσεως τῆς εἰκόνας ἡ ἔμμετρος ἐπιγραφή:

*Χριστὲ προσβείαις τοῦ πατρὸς ἡμῶν Σάββα,
λύσον πταισμάτων πρωτοσύγγελλον Σάββα
οὗ πατρὸς πέφυκεν ἡ νῆσος Κύπρος
καὶ μονὴ τούτου ὁ Πανάγιος Τάφος
ἐν ἔτει 1783. διὰ χειρὸς Ἰσαὰκ τοῦ π(α)π(ᾶ) Δημητρίου.*

13) Εἰκὼν (διαστ. 0,47×0,62) τῆς Παναγίας καὶ περίξ ἐπὶ τοῦ πλαισίου οἱ 24 οἴκοι τοῦ Ἀκαθίστου.

Ἡ Παναγία φέρει στέμμα ὑποστηριζόμενον ὑπὸ πετώντων ἀγγέλων. Βαστάζει τὸν Χριστόν, φέροντα στέμμα τρουλλοειδές, κρατεῖ δὲ ῥόδον εἰς τὴν δεξιάν. Ἄνω ἡ ἐπιγραφή:

Ῥόδον τὸ ἀμάραντον χαῖρε ἡ μόνη βλαστήσασα τὸ μῆλον τὸ εὖοσμον.

(Ἐκ τοῦ 3ου τροπαρίου τῆς α' ᾠδῆς τοῦ κανόνος Ἰωσήφ τοῦ Ὑμνογράφου « Εἰς τὸν Ἀκάθιστον Ὑμνον »).

Κάτω ἔμμετρος ἐπιγραφή ἐπὶ δύο ἐπιμήκων παραλληλογράμμων πλαισίων με συμμετρους ἀκιδωτὰς ἐκατέρωθεν ἀπολήξεις:

α) (ἀριστερᾶ): *Παρθένε πανύμνητε κόρη Μαρία,
ἐξιλέωσαι | ὃν ἔτεκες σωτήρα
ἄφρασιν δοῦναι ἔμοι Ἱερο|θέῳ
πατρίδος ὄντι βλάστημα Βυζαντίδος.*

β) (δεξιᾶ): *Μνήσθητι καμοῦ δεσποινα Θε(εοτό)κε
τοῦ παναθλίον Χριστοφόρου Κυπρίου
τοῦ καθιστορήσαντος τὴν | σὴν εἰκόνα
ὅπως λάβω ἄφρασιν ἀμπλακημάτων. ΑΨΝΗ'.*

14) Εἰκὼν (διαστ. 0,50×0,68) τοῦ Ἑλκόμενου περιστοιχιζομένου ὑπὸ 16 σκηῶν ἐκ τῶν παθῶν τοῦ Χριστοῦ ἐντὸς τετραγώνων (εἰκ. 3). Ὁ Ἑλκόμενος με ἐρυθρὸν ποδήρη χιτῶνα καὶ χρυσὰ σημεῖα (clavi), ἔχων συνδεδεμένας ἐμπρὸς τὰς χεῖρας. Εἰς τὸ βάθος ἑκατέρωθεν ἀνὰ ἓν Χερουβείμ.

Εἰκ. 3. Ὁ Ἑλκόμενος Χριστός (βλ. ἀριθ. 14).

Δάπεδον μετὰ μελανῶν καὶ λευκῶν τετραγώνων πλακῶν. Τὸ πρόσωπον τοῦ Χριστοῦ, με ὠραιότατην ἔκφρασιν ἐγκατερέησεως, κλίνει ἑλαφρῶς πρὸς τὰ ἀριστερά. Ἡ κεφαλὴ περιβάλλεται διὰ προσθέτου ἀργυροῦ φωτοστεφάνου. Ἑκατέρωθεν, κατὰ τὸ μέσον τῆς εἰκόνας, ἕμμετρος ἐπιγραφὴ δι' εὐμεγέθων ἐρυθρῶν κεφαλαίων γραμμάτων :

<i>Σύγνωθι μακρο</i>	<i>θυμὲ τοῦ σοῦ ἱκέτου</i>
<i>Ἱεροθέου μουσι</i>	<i>κοῦ τε καὶ θύτου</i>
<i>τοῦ Βυζαντίου εὐ</i>	<i>τελοῦς καὶ ἀθλίου.</i>

Κάτω ἀριστερῶ ἑτέρα ἐπιγραφὴ :

*Διὰ χειρὸς Ζωρζῆ Χίου ποτε Ἀντωνίου τοῦ Γρηγοῶ
αἰμ' Μαῦτου ιη'.*

15) Εἰκὼν φορητὴ (διαστ. 0,37×0,68) ἐπιγραφομένη « *Οἱ ἅγιοι καὶ δίκαιοι προπατορες* ». Εἰς τὴν κάτω σειρὰν εἰκονίζονται οἱ Νῶε, Ἀδάμ, Ἀβραάμ, Ἰσαάκ, Ἰακώβ, εἰς δὲ τὴν ἄνω οἱ Δανιήλ, Νεφθαλήμ, Ζαβουλών, Μελχισεδέκ, Ἰωσηφ κλπ. Πάντες κρατοῦν εἰλητά. Κάτω ἡ ἐπιγραφή:

*Ἀφιεροῦται ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων θεοστέπτων βασιλέων Κωνσταντί-
νου καὶ Ἐλένης παρὰ Δημητρίου κανδυλάπτου Κυδωνιέως
1864 κατὰ μῆνα Νοέμβριον.*

16) Εἰκὼν (διαστ. 0,275×0,40) τοῦ Ὁσίου Ἀβραμίου μὲ στολὴν μοναχοῦ καὶ κουκούλιον. Διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς κρατεῖ εἰλητόν, τὴν δὲ ἑτέραν ἔχει πρὸ τοῦ στήθους μὲ τὴν παλάμην πρὸς τὰ ἔσω. Ἄνω βάθος χρυσοῦν, ἔδαφος ἔρυνθρον. Κάτω ἡ ἐπιγραφή:

Χεὶρ Ματθαίου τοῦ Κριτὸς ΑΨΠΓ

17) Ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ ναοῦ εἰκὼν (0,33×0,57) τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου καὶ τῆς Ἁγίας Ἐλένης κρατούντων τὸν Τίμιον Σταυρόν. Κάτω ἡ ἐπιγραφή διὰ μελανῶν γραμμάτων:

*Δέησις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Διονυσίου μοναχοῦ Ἀγιοταφίτου
τοῦ Γκιουριζῆ ΑΨΝΤ'*

18) Ἐν τῷ ἱερῷ εἰκὼν (διαστ. 0,25×0,35) τῆς Ἀποκαθλώσεως. Κάτω ἡ χρονολογία: *αἰνε'.*

19) Ἐν τῷ ἱερῷ τρίπτυχον μὲ ἕξ τετραγώνους πλάκας ἐν τῷ κέντρῳ καὶ ἀνὰ τρεῖς εἰς ἑκάτερον φύλλον εἰκονίζουσας τὸ Δωδεκάροτον. Ἐπὶ τοῦ μέσου φύλλου (0,19×0,26) εἰκονίζονται ἡ Γέννησις, ἡ Βάπτισις, ἡ Βαῖοφόρος, ἡ Σταύρωσις, ἡ Ἀνάστασις καὶ ἡ Ἀνάληψις. Ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ φύλλου τὸ Γενέσιον τῆς Θεοτόκου, ἡ Ὑπαπαντὴ καὶ ὁ Εὐαγγελισμός. Ἐπὶ δὲ τοῦ ἀριστεροῦ ἡ Φιλοξενία τοῦ Ἀβραάμ, ἡ Μεταμόρφωσις καὶ ἡ Κοίμησις τῆς Θεοτόκου.

Εἰς τὴν ἑξωτερικὴν ὄψιν τῶν δύο φύλλων ἀνὰ τρία τετράγωνα φέροντα ἔνθεν μὲν τὴν ἔγερσιν τοῦ Λαζάρου, τὴν Κυριακὴν τοῦ Παραλύτου καὶ τὴν Κυριακὴν τοῦ Τυφλοῦ, ἔνθεν δὲ τὴν Ὑπαπαντὴν, τὴν Ψηλάφησιν τοῦ Θωμᾶ καὶ τὴν Κυριακὴν τῆς Σαμαρείτιδος.

Εἰς τὸ ἄξονα τοῦ μέσου φύλλου κιονηδὸν ἡ ἐπιγραφή:

*Κτῆμα | Φωτίου | υἱὸν Λαζάρου προσκυνητοῦ | ἐν ετει | σ(ατη)ρίω | ἀψ|ις' |
δια χει|ρος Γρη|γορίου | πρωτο|θύτου | Λαλε|δακη | ... | ετος | ζσκς |*

20) Εἰκὼν φορητὴ (διαστ. 0,26×0,365) τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν.

Ἄνω ὁ Χριστὸς ἐν μέσῳ νεφῶν καὶ ἑκατέρωθεν αὐτοῦ δύο ἄγγελοι πετῶντες. Κάτω ἡ ἐπιγραφή:

*Δεξις τοῦ δου|λου τοῦ Θ(ε)οῦ Γρηγο|ριου ιερομονα|χου καὶ προτο-
συ|γγέλου του Παναγίου Τάφου | Χειρ Χριστοφόρου Κυπρίου ΑΨΝΗ.*

Παρεκκλήσιον Τεσσαράκοντα Μαρτύρων, πρὸς βοροῶν τοῦ Βαπτιστηρίου.

21) Εἰκὼν (διαστ. 0,56×1,12) Ἁγ. Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, ὁρθίου

Εἰκ. 4. Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Θεολόγος (βλ. ἀριθ. 21).

καὶ γυμνόποδος, κρατοῦντος ἡμιανικτὸν Εὐαγγέλιον διακρίνεται ἡ ἀρχή:
Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος (Ἰωάνν. α' 1) (εἰκ. 4).

Κάτω ἐπιγραφή:

*Ἔτους Χ(ριστ)οῦ ΑΨΙΒ'
Χειρ Μανουήλ Ιερεος
του Ρο[δ]ίτου*

22) Εἰκὼν (διαστ. 0,60×1,15) τῶν Τεσσαράκοντα Μαρτύρων.

Ἐπιγραφή: *ετου Χ(ριστο)ῦ ΑΨΙΒ χειρ
Μανουήλ ιερεος εκ πόλεος Ρόδου*

Καὶ ἄνωθεν: *Σεπτεβρίου ΙΒ'.*

23) Εἰκὼν (διαστ. 0,65×1,33) τοῦ Προδρόμου. Κάτω ἢ κεφαλὴ του ἐπὶ πίνακος. Κάτω ὀπισθεν δεξιᾷ δένδρον μὲ ἀξίνην.

Ἐπιγραφὴ μεγαλογράμματος :

*[Δέσεις παραμικροῦ τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ
Χειρ Ἰω
Ἱερουσαλημ*

Παραπλεύρως ἄλλη ἐπιγραφὴ μὲ μικρότερα κεφαλαῖα γράμματα. Λέγει :

*Δέσεις παραμικροῦ τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Χαζὶ
Φρανκούλι υἱὸς τοῦ Κωνσταντὶ ἀπὸ τὴν
Παναμαν.*

Παρεκκλήσιον Ἁγ. Θέκλης (ἐντὸς τοῦ Πατριαρχείου).

24) Ὑπὲρ τὴν Δ. θύραν εἰκὼν (διαστ. 0,31×0,45) τῆς Ἁγίας Θέκλης κρατούσης διὰ τῆς δεξιᾶς τὸν σταυρὸν τῆς Μάρτυρος. Δύο ἄγγελοι κρατοῦν ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν αὐτῆς στέφανον. Φορεῖ μαφόριον ἐλαιόχρουν ἀνοικτὸν καὶ χιτῶνα ἐρυθρόν. Εἰκονίζεται μέχρι ὀλίγον κάτω τῆς ὀσφύος.

Δεξιᾷ τῆς Ἁγίας ἡ ἐπιγραφὴ :

Ἡ αγία Προτομαρτυς και ισαποστολος Θεκλα

Καὶ κάτωθι τῆς ἄνω ἐπιγραφῆς μὲ μικρότερα γράμματα :

*Δέσεις τοῦ δούλου τοῦ Θ(ε)οῦ
Διονυσίου μοναχοῦ
Γκιουριζῆ ἁγιο
ταφίτου ,ΑΨΝΤ'*

Ἐντὸς τοῦ ναοῦ, ἐπὶ τοῦ βορείου τοίχου :

25) Εἰκὼν (διαστ. 0,76×0,98) τοῦ Χριστοῦ ὡς Μεγάλου Ἀρχιερέως. Κάτω ἀριστερᾷ :

*Δέσεις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ
Ταμαρι 1765*

26) Ἐπιτάφιος (διαστ. 0,57×0,86) κεντητὸς ἐπὶ ἐρυθροῦ βάρθους μὲ ἀργυρᾷ νήματα (εἰκ. 5).

Ἐπιγραφὴ δεξιᾷ :

*Ζοηφόρα μοναχη
πονος Μαριορας ΑΨΜΗ (= 1748).*

Ἀριστερᾷ :

*Μπαλάσης οἰκονόμος
Καὶ Μπαλῆς προσκυνηταί.*

Ὁ Χριστὸς ἐξηπλωμένος κάτωθεν κιβωρίου. Παρὰ τὴν κεφαλὴν του ἡ Παναγία καὶ μία τῶν Μυροφόρων. Περαιτέρω ὁ Ἅγιος Ἰωάννης φιλῶν τὴν χεῖρά του, ἐνῶ ὁ Νικοδήμος κρατεῖ τοὺς πόδας του, ἵνα τὸν τοποθετήσῃ εἰς

Εἰκ. 5. Ἐπιτάφιος κεντητὸς (βλ. ἀριθ. 26).

τὸ μνημεῖον. Ἐκατέρωθεν δύο ἄγγελοι πετῶντες. Εἰς τὸ βάθος ἀστέρες. Ἐπιγραφή: Ὁ ἐπιτάφιος θρῆνος.

Πολὴ καλὴ τέχνη. Πρόσωπα μὲ ὠραίαν ἔκφρασιν καὶ λεπτοτάτης ἐργασίας.

27) Ἐπὶ τοῦ βορείου τοίχου εἰκῶν (διαστ. 0,39×0,735) Ἁγίου Γερασίμου κατ' ἐνώπιον, ἐνδεδυμένου μοναχικὸν ἔνδυμα. Διὰ τῆς δεξιᾶς εὐλογεῖ, διὰ δὲ τῆς ἀριστερᾶς κρατεῖ εἰλητὸν μὲ τὴν ἐπιγραφὴν :

οὐ κοπιᾷσεις πολλοῖς ἔτεσι, ἐὰν σεαυτὸν ἐν ἀρχαῖς πόνοις ἐκδώσης.

Ἄριστερᾶ κάτω ἡ ἐπιγραφή :

*Δέησις τοῦ | δούλου τοῦ Θεοῦ | Γερασίμου | ιερομο|ναχου |
καὶ προτοσυ|γγέλου
ΑΨΝΕ (= 1755).*

Ἐπὶ τοῦ δυτικῆ τοίχου :

28) Εἰκῶν (διαστ. 0,64×0,90) Χριστοῦ ἐνθρόνου. Περὶ τὸν θρόνον

του ροδοπλόκαμοι. Κάτω δεξιᾷ δι' ἐρυθρῶν ἐπισεσομένων γραμμάτων ἡ ἐπιγραφή:

διὰ χειρος ἀναγνωστοῦ
προσκυνητοῦ βυζαντιοῦ
ἐν ετεῖ ,αωκψ ιανουαρι
ια

29) Ἐπὶ τοῦ προσκυνηταρίου μικρὰ εἰκὼν (διαστ. 0,215×0,305) τῆς Ἁγίας Θέκλῃς. Κάτω διὰ λευκῶν ἐπισεσομένων γραμμάτων ἡ ἐπιγραφή (19 αἰ.):

δεησις τῆς δουλῆς του Θεοῦ Φροσινια μοναχῆς

Παρεκκλήσιον τῶν Κλαπῶν (βόρειον ἔξω κλίτος τοῦ καθολικοῦ τοῦ Παναγ. Τάφου).

30) Ἐπὶ τοῦ νοτίου τοίχου μεγάλη εἰκὼν τοῦ ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ ὀρθίου κατ' ἐνώπιον.

Δεξιᾷ δι' ἐρυθρῶν γραμμάτων ἐπιγραφή:

Εἰς τους | 1808 Σεπ|τεμβριου 30 | ἡμερα Τετ|ράδη ἐκάην ὁ ναος | καὶ μετὰ τὴν ἀνα|καίνισην τοῦ Ναοῦ | ἱστορήθη ἡ παροῦσα | εἰκὼν δι' ἐξόδων τοῦ ἐν μο|ναχοῖς Πέτρου Καλινῆκου Τζαπῆ ετι 1812.

Τζαπῆς = ἐργοδηγός, ἐπιστάτης. Ὡς ἐπώνυμον τὸ Τζαπῆς ἀπαντᾷ ἐν Κρήτῃ Ἰωάννης Τζαπῆς ἀναφέρεται τὸ 1786 ἐν Χάνδακι παρὰ Στ. Ξανθοῦ διδῆ, Χριστ. Κρήτη Β' (1913), σ. 716. Περὶ τῆς κατὰ τὴν ἄνω χρονολογίαν καταστρεπτικῆς πυρκαϊᾶς τοῦ ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως καὶ τῆς ἀνοικοδομήσεως αὐτοῦ διὰ παγγρησιανικῆς συνδρομῆς βλ. Χρυσόστομου Ἀ. Παπαδοπούλου, Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας Ἱεροσολύμων, ἐν Ἱεροσολύμοις καὶ Ἀλεξανδρείᾳ 1910, σ. 650-667, ὅπου καὶ ἡ σχετικὴ βιβλιογραφία.

Ἐπὶ τοῦ βορείου τοίχου εἶναι ἀνηρημέναι αἱ ἑξῆς εἰκόνες:

31) Παναγία βροφοκρατοῦσα (διαστ. 1,30×1,02) φέρει στέμμα ὅπερ κρατοῦσι δύο ἑκατέρωθεν ἱστάμενοι ἄγγελοι.

Ἐκατέρωθεν τῆς Παναγίας γονυκλινεῖς οἱ προφητάνакτες, Δαβὶδ ἀριστεροῦ, κρατῶν ὁμοίωμα ναοῦ, καὶ Σολομῶν δεξιᾷ. Κάτω ἀριστεροῦ γονυκλινης ἐν ἱκετικῇ στάσει ὁ ἀφιερωτῆς τῆς εἰκόνης Νεκτάριος μὲ μέλαν καλυμαῦχιον. Ἀριστεροῦ ἐπίσης κάτω ὁ προφήτης Δανιὴλ κρατῶν εἰλητὸν μετ' ἐπιγραφῆς.

Ἐκατέρωθεν τῆς κεφαλῆς ἡ ἐπιγραφή:

ἡ ἐλπὶς καὶ ἡ σκέπη τῶν Χριστιανῶν
Γρόνθον πατάξας τὴν χρυσοῦν εἰκόνα τῆς Παρθένου.

Τεχνοτροπία φραγκίζουσα. Εὐτραφῆ καὶ ροδαλά τὰ πρόσωπα τῆς Παναγίας καὶ τοῦ νεαροῦ Χριστοῦ.

Ἡ ἐπὶ τοῦ εἰλητοῦ ἔμμετρος ἐπιγραφή ἔχει ὧδε :

*Σὸν δοῦλον, ὦ Ἄνασσα, φρούρει καὶ σκέπε,
θύτην ταπεινὸν Νεκτάριον, Παρθένε,
τὸν ἐκ πόθου σε πολλοῦ ἱστορήσαντα
Δι' ἐξόδων τε καὶ κόπων ἐμῶν, κόρη.
Ὡς Ἐξαρχὸς εἰμι πατρίδος Κρήτης, φίλε,
εἴπερ πόθος σοι τοῦ μαθεῖν ἐμὸν τόπον.*

Τὸ ἐν στ. 3 ἱστορήσαντα δέον βεβαίως, χάριν τοῦ μέτρου, νὰ διορθωθῇ εἰς ἱστορηκότα.

Ἄριστεροῦ κάτω :

*Χεῖρ Πολυχρονίου τοῦ
Κρητὸς ΑΩΙ (= 1810)*

Ὁ ἀναφερόμενος ζωγράφος Πολυχρόνιος ὁ Κρητὸς εἶναι καὶ ἄλλοθεν γνωστὸς ὡς καταγόμενος ἐκ Χάνδακος. Εἰκόνες του χρονολογημέναι τῶν ἐτῶν 1775, 1788 καὶ 1790 ἀναφέρονται ὑπὸ Κ. Ἀμάντου (Σιναϊτικὰ μνημεῖα ἀνέκδοτα, ἐν Ἀθήναις [1928], σ. 59). Ἐπίσης εἰς τὸν ὑπὸ Στεφ. Ξανθοῦ δίδου (Χριστιανικὴ Κρήτη, τ. Β' [1913], σ. 77^α) δημοσιευθέντα κατάλογον τῶν ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Κρήτης Μαξίμου ἐπὶ τῇ εἰς τὸν θρόνον τῷ 1786 ἀναρρήσει του προσφερθέντων δώρων φέρεται (ἀρ. 210) : « εἰς τὸν σιῶρ Πολυχρόνην εἰκονογράφον 1 ζευγάρι τερλικοπάπου-τζον... » κλπ. Ὁ Πολυχρόνης δὲν ἀναφέρεται εἰς τὸν κατάλογον τοῦ Δ. Σισιλιάνου, Ἑλληνες Ἀγιογράφοι μετὰ τὴν Ἄλωσιν, Ἀθήναι, 1935.

32) Παραπλεύρως τῆς ὑπ' ἀρ. 31 εἰκῶν τοῦ Χριστοῦ μετὰ τὴν ἐπιγραφήν :

IC XC ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων καὶ μέγας ἀρχιερεὺς.

Τοῦ αὐτοῦ ζωγράφου καὶ τῶν αὐτῶν διαστάσεων, μετὰ τὴν αὐτὴν ἐπιγραφήν :

*Χεῖρ Πολυχρονίου τοῦ Κρητὸς
ΑΩΙ*

Αἱ δύο ἀνωτέρω εἰκόνες θὰ προέρχωνται ἐκ τοῦ αὐτοῦ τέμπλου.

Παρεκκλήσιον Ἀκανθίνου Στεφάνου.

33) Δύο μεγάλα εἰκόνες εἰκονίζουσαι τὰ πάθη τοῦ Χριστοῦ εἰς 6 διαμερίσματα. Ἐπιγραφαί :

*Χεῖρ Δημητράκη τοῦ ποτὲ Ἰσαὰκ 1809 25 Σεπτεμβρίου
Δέησις μοναχοῦ Ἀβερκίου τοῦ καὶ δραγουμάνου.*

Ὁ ἀφιερωτὴς μοναχὸς Ἀβέροκιος ὑπῆρξε δραγουμάνος (διερχομενός) τοῦ Πατριαρχείου τῶν Ἱεροσολύμων καὶ μαρτυρεῖται ὑπὸ τῶν συγχρόνων του πηγῶν κατὰ τὰ ἔτη 1788, 1804 καὶ 1809. Βλ. Παπαδοπούλου-Κεραμέως, Ἀνάλεκτα Ἱεροσολυμιτικῆς Σταχυολογίας, ἐν Πετροπόλει, τ. 2 (1894), σ. 480 καὶ τ. 3 (1897), σ. 93, 194, 368, σημ. 3. Ὁ Ἀβέροκιος ὀλίγους μῆνας μετὰ τὴν ἀφιέρωσιν τῆς ὡς ἄνω εἰκόνος καὶ τῆς ἐπομένης, ἀνακαινιζομένου τοῦ ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως, κατεδιώχθη ὑπὸ τῶν ἐπιδραμόντων Γιαντισάρον καὶ κατέφυγεν εἰς τὴν γειτονικὴν Ραμάλλαν (βλ. Χρυσόστο. Παπαδοπούλου, ἔ.ἄ., σ. 662).

Παρεκκλήσιον Ἁγ. Δογγίνου.

34) Εἰκὼν τοῦ Νυμφίου, ὀλοσώμου μὲ δεδεμένας τὰς χεῖρας. Ἐπιγραφή:

*Χεῖρ Δημητρίου τοῦ ποτὲ Ἰσαὰκ 1809 Σεπτεμβρίου 14
Δέησις μοναχοῦ Ἀβερκίου τοῦ καὶ δραγουμάνου.*

Περὶ τοῦ δραγουμάνου Ἀβερκίου βλέπε τὸν προηγούμενον ἀριθμὸν.

Πατριαρχικὴ αἴθουσα.

35) Εἰκὼν (διαστ. 0,80×1,37) τῆς Δευτέρας Παρουσίας. Ἐν τῷ μέσῳ ἡ ἐπιγραφή:

*Γέγονε δὲ ἡ παροῦσα εἰκονογραφία διὰ ἐξόδου
καὶ . . . . . τοῦ ὀσιωτάτου Κυροῦ
Παῦσιου μοναχοῦ . . . . . ἐν τοῦ κε
Σωφρονίου τοῦ μακαριωτάτου τοῦ καὶ πατριάρχου τῆς
[ἁγίας] πόλεως Ἱ(ερουσα)λ(ή)μ ἔτους ζρις' [= 1608]
Χεῖρ Σολομώντος Κυπρίου.*

Ὁ ἀναφερόμενος Πατριάρχης εἶναι ὁ Σωφρόνιος ὁ Δ' (1579-1608) περὶ οὗ βλέπε Χρυσόστομον Παπαδόπουλον (ἔ.ἄ., σ. 481-487). Οὗτος ἔφερε τὸ ἐπώνυμον Καρκαλάς, κατὰ τὰ προσφάτως περὶ αὐτοῦ γραφέντα ὑπὸ Τ. Γκρισοπούλου (Ἐπ. Ἐτ. Βυζ. Σπ., τ. 20 [1950], σ. 222-229). Οὗτος πιθανότατα εἶναι καὶ ὁ ἐν τῇ ὑπ' ἀρ. 1 ἀχρονίστῳ ἐπιγραφῇ ἀναφερόμενος.

Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὸν ζωγράφον Σολομώντα τὸν Κύπριον, οὗτος δύναται μετὰ πολλῆς πιθανότητος νὰ ταυτισθῇ πρὸς τὸν Σολομώντα Ροδινόν, ποιητὴν τοῦ «Θρήνου τῆς Κύπρου» καὶ πατέρα τοῦ γνωστοῦ λογιῶν τοῦ 17ου αἰῶνος Νεοφύτου Ροδινοῦ. Ὁ Σολομῶν εἶναι γνωστόν, ὅτι ἦτο καὶ ζωγράφος (βλ. Σιμ. Μενάρδον, Περὶ τοῦ Θρήνου τῆς Κύπρου, ἐν Δ.Ι.Ε.Ε., τ. 7 [1910], σ. 65-68 καὶ Γ. Κ. Σπυριδάκη, ἐν Ἐπετ. Φιλοσ. Σχ. Πανεπ. Ἀθηνῶν τοῦ 1955/6 [ἀφιέρωμα εἰς Γ. Χατζιδάκη],

σ. 433-435). Σημειωτέον ὅτι ὁ προσφάτως βιογραφήσας τὸν Νεόφυτον Ροδινὸν Aristide Brunello (Neofito Rodino, Grotta Ferrata 1951, σ. 10 ἀνατύπου) ἀναφέρει, ἄγνωστον ποῦ στηριζόμενος, ὅτι ὁ Νεόφυτος, γεννηθεὶς τὸ 1576 ἢ 1577, ἀπώλεσε τὸν πατέρα του εἰς νεαρωτάτην ἡλικίαν. Ἐὰν τὸ πρῶγμα εἶχεν οὕτως, ὁ ταυτισμὸς ἡμῶν θὰ ἦτο ἀμφίβολος. Ἀντιθέτως ὁμως πρὸς τὴν βεβαίωσιν ταύτην τοῦ Brunello, ἐκ τῶν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Νεοφύτου περὶ τοῦ πατρὸς του Σολομῶντος γραφομένων, ὅτι κατὰ τὴν Ἑλλάδα τῆς Κύπρου (1570) ὁ Σολομῶν ἦτο « νέος φιλομαθῆς » καὶ ὅτι « ἀπέθανε ἑβδομήντα χρόνων ἄνθρωπος » (βλ. Μενάρδον, ἔ.ἀ., σ. 65-66) προκύπτει ὅτι ὁ Σολομῶν δὲν ἀπέθανε πρὸ τῆς δευτέρας δεκαετίας τοῦ 17^{ου} αἰῶνος καὶ ἐπομένως ὁ Νεόφυτος δὲν ἀπώλεσε τοῦτον ἐν νεαρωτάτῃ ἡλικίᾳ. Κατὰ ταῦτα ὁ ἡμέτερος ταυτισμὸς δὲν κλονίζεται.

36) Εἰκὼν τῆς Θυσίας τοῦ Ἀβραάμ, 18^{ου} αἰ., φέρουσα πλατὺ πλαίσιον μὲ φυτικὴν διακόσμησην. Εἰς τὸ κάτω μέρος εὗρηται δέλτος, ἐφ' ἧς ἡ ἐπιγραφή:

*Δέησις τοῦ δούλου τοῦ
Θεοῦ Βαρνάβα ἀρχιερέως*

Ὁ Σκυθουπόλεως Βαρνάβας ἀναφέρεται ὑπογράφων κανονισμὸν τῆς Ἀγιοταφικῆς Ἀδελφότητος τῷ 1755 (Παπαδοπούλου-Κεραμέως, Ἀνάλεκτα Ἱερ. Σταχ. 4, σ. 46), ἐπίσης καὶ ἔγγραφα τοῦ Μαΐου 1765 (αὐτόθι, τ. 2, σ. 359) καὶ τῆς 6 Σεπτεμβρίου 1766 (αὐτόθι, τ. 4, σ. 61). Εἶναι ἄρα γε ὁ ἀρχιερεὺς Βαρνάβας τῆς ἐπιγραφῆς;

Ναὸς Ἀναστάσεως.

Ἐν τῷ γραφείῳ τοῦ Γέροντος Σκευοφύλακος αἱ κάτωθι εἰκόνες:

37) Εἰκὼν τῆς Δεήσεως (διαστ. 0,25×0,17) μὲ τὸν Χριστὸν ἐν τῷ μέσῳ ἐπιγραφόμενον « Ὁ Βασιλεὺς τῶν Βασιλευόντων καὶ μέγας Ἀρχιερεὺς » καὶ ἑκατέρωθεν αὐτοῦ τὴν Παναγίαν ($\overline{MP} \overline{\Theta Y}$) καὶ τὸν Πρόδρομον (Ἰω. ὁ Πρόδρομος). Κάτω ἡ ἐπιγραφή:

Χεῖρ Γρηγορίου Ζ(ωγράφου) Ἱερομ(ονάχ)ου.

38) Εἰκὼν (διαστ. 0,48×0,38) τοῦ προφήτου Δανιήλ, ὀλοσώμου. Ἐπιγραφή:

*Ὅν τρόπον | εἶδες ὅτι | ἀπὸ ὄρους | ἐτμήθη | λίθος. Ἄνευ χειρῶν
καὶ | ἐλέπτε|νε τοῦ...*

*ἐν χιλιοστῷ | ἐπτακοσιοστῷ | ἐνενηκοστῷ | εἶτι |
Χεῖρ Χατζῆ Λαμπρινοῦ | Συμωναίου*

39) Εἰκὼν (διαστ. 0,85×0,65) τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ.

Ἐπιγραφή:

Δι' ἐξόδων τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Χ(ατζ)ῆ Μάρκου Ντιλικάτου μνησθητι Κύριε, τοῦ δούλου σου Νικολάου Παπαδάκι Κρητός. Διὰ χειρὸς Χ(ατζ)ῆ Λαμπρινοῦ σμυρναίου, ἐν ἔτει αωιη' Νοεμβρίου ις'.

40) Εἰκὼν (διαστ. 0,65×0,85) ἐπιγραφομένη « *Οἱ Ἅγιοι καὶ Δίκαιοι Προπάτορες* ». Ἐπιγραφή:

Δέσις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Μάρκου προσκυνητοῦ Τιλικάτου διὰ χειρὸς Χ(ατζ)ῆ Λαμπρινοῦ Σμυρναίου ἐν ἔτει αωιη' Νοεμβρίου ις'.

41) Εἰκὼν (διαστ. 0,33×0,43), ἐφ' ἧς εἰκονίζονται ἐν τῷ μέσῳ « *ὁ Ἅγιος Ἀνθιμος, ἐπίσκοπος Νικομηθίας* », ἀριστερὰ « *ὁ Ἅγιος Νικόλαος* » καὶ δεξιὰ « *ὁ Ἅγιος Χαράλαμπος* ». Εἰς τὸ ἄνω μέρος τῆς εἰκόνος παρίστανται θαύματα τῶν ἀνωτέρω ἁγίων, εἰς δὲ τὸ κάτω μαρτύρια αὐτῶν. Ἐπιγραφή ἔμμετρος:

*Ἄνθος ἱερὸν θείας ὁσμῆς πλήρες
δέχου τόδ' ἀνάθημά σοι ὁμωνύμου
Παγωνίδου τε Ἀγγιαλίτου γόνου,
ὄν ἀνθηφόρον δεῖξον τῆς μετανόιας
καὶ καρποφόρον θεωρίας τῆς θείας.*

ΑΩΜΒ.

Ὁ ἐξ Ἀγγιάλου μοναχὸς Ἀνθιμος ὑπῆρξε λόγιος μὲ σημαντικὴν δρᾶσιν. Ἐχορημάτισεν ἀρχιγραμματεὺς τοῦ Ἱεροῦ Κοινοῦ τοῦ Ἀγ. Τάφου ἀπὸ τοῦ 1812 μέχρι τοῦ 1845 καὶ ἐταξινόμησε τὴν μεγάλην βιβλιοθήκην τοῦ Πατριαρχείου (Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου, Ἰστ. Ἐκκλ. Ἱεροσ., σ. 708). Ὁ Ἀνθιμος συνέχισε τὴν ἱστορίαν τοῦ Παν. Τάφου τοῦ Προκοπίου Ναζιανζηνοῦ συγγράφας τὸ πέμπτον αὐτῆς τμήμα (ἀπὸ 1808·1828) τὸ ἐκδοθὲν ἐκ τοῦ ὑπ' ἀρ. 176 Ἱεροσολυμιτικοῦ κώδικος (βλ. Ἀ. Παπαδοπούλου Κεραμέως, Ἱεροσολυμιτικὴ Βιβλιοθήκη, τ. 1, σ. 268), ὑπὸ Ἀ. Παπαδοπούλου Κεραμέως (Ἀνάλεκτα Ἱεροσολυμ. Σταχυολ., τ. 3, σ. 309·333). Λόγος του εἰσβατήριος προσφωνηθεὶς « *τῷ μακαριωτάτῳ Πατριάρχῃ τῶν Ἱεροσολύμων κυρίῳ κυρίῳ Ἀθανασίῳ* » (1837·1845) σώζεται ἐπίσης εἰς τὸν ὑπ' ἀριθμ. 293 Ἱεροσολυμιτικὸν κώδικα (Ἀ. Παπαδοπούλου Κεραμέως, Ἱεροσολυμ. Βιβλ., τ. 1, σ. 362), αὐτόγραφος διήγησις του περὶ τῆς ἐν ἔτει 1832 λοιμικῆς νόσου ἐν κώδικι 290 (αὐτόθι, 1, σ. 393), ἀντίγραφα ἐπιστολῶν του μέχρι τοῦ 1836 εἰς τὸν ὑπ' ἀριθμ. 203 κώδικα (αὐτόθι, σ. 283), σημείωμά του δὲ (τοῦ ἔτους 1833) « *περὶ τῶν τριῶν ἱερῶν λίθων* » ἐξεδόθη ὑπὸ Ἀ. Παπαδοπούλου Κεραμέως (Ἀνάλ. Ἱεροσολ. Σταχυολ. τ. 2, σ. 479·480). Ἡ ἀνακομιδὴ τῶν λειψάνων

του ἐγένετο τῆ 5 Ἀπριλίου 1858 κατὰ σημεῖωμα ἐν Ἱεροσολυμ. κώδικι 375 ἐκδοθὲν ὑπὸ Ἀ. Παπαδοπούλου Κεραμέως (Ἱεροσολ. Βιβλ., τ. 1, σ. 395).

ΠΙΝΑΞ ΟΝΟΜΑΤΩΝ

(Οἱ ἀραβικοὶ ἀριθμοὶ δηλοῦσι τὴν ἐν τῷ καταλόγῳ ἀριθμητικὴν τάξιν τῶν ἐπιγραφῶν)

- Ἀβέρκιος μοναχός, ὁ καὶ δραγουμᾶνος (1809) : 33, 34.
- Ἀναγνώστης ὁ Βυζάντιος, προσκυνητής, ζωγρ. (1820) : 28.
- Ἀνθίμος Ἀγχιαλίτης 41· βλ. καὶ Παγωνίδης Ἀνθίμος.
- Βαρνάβας ἀρχιερεὺς (17 αἰ.) : 36.
- Βενιαμὴν μοναχός (1714) : 6.
- Γεράσιμος πρωτοσύγκελλος (1755) : 27.
- Γιωβᾶννος. Βλ. : Σαράφης Χατζῆ Γιωβᾶννος.
- Γκιουρτζῆς Διονύσιος μοναχός Ἀγιοταφίτης (1756) : 17, 24.
- Γρηγοῤῥᾶς Ζωρξῆς τοῦ ποτὲ Ἀντωνίου, Χίος, ζωγρ. (1740) : 14.
- Γρηγόριος ἱερομόναχος ζ(ωγράφος) : 37.
- Γρηγόριος ἱερομόναχος καὶ πρωτοσύγκελλος Παν. Τάφου (1758) : 20.
- Γρηγόριος πρωτοθύτης. Βλ. : Λαλεδάκης Γρηγόριος.
- Δημητράκης (ῆ Δημήτριος), τοῦ ποτὲ Ἰσαάκ, ζωγρ. (1809) : 33, 34.
- Δημήτριος κανδηλάπτης, Κυδωνιεύς (1864) : 15.
- Διονύσιος μοναχός. Βλ. : Γκιουρτζῆς Διονύσιος.
- Ζωηφόρα μοναχὴ (1748) : 26.
- Ἱερόθεος ὁ Βυζάντιος (1758) : 13^α.
- Ἱερόθεος ὁ Βυζάντιος, μουσικὸς καὶ θύτης (1740) : 14.
- Ἰσαάκ ἐξ Ἱεροσολύμων, ζωγρ. (1762) : 7.
- Ἰσαάκ τοῦ παπᾶ Δημητρίου, ζωγρ. (1783) : 12.
- Ἰωάσαφ ἀρχιερεὺς, ζωγρ. (1694) : 8, 9.
- Λαλεδάκης Γρηγόριος, πρωτοθύτης ζωγρ. (1718) : 19.
- Λαμπρινός ὁ Σμυρναῖος, ζωγρ. (1790, 1818) : 38, 39, 40.
- Μανουὴλ ἱερεὺς ἐκ Ρόδου, ζωγρ. (1712) : 21, 22.
- Μαριόρα, κεντήτρια Ἐπιταφίου (1748) : 26.
- Ματθαῖος Κρής, ζωγρ. (1783) : 16.
- Μπαλάσης οἰκονόμος, προσκυν. : 26.
- Μπαλῆς, προσκυν. : 26.
- Νεκτάριος θύτης, ἔξαρχος, Κρής (1810) : 31.
- Ντιλικᾶτος Χατζῆ Μᾶρκος (1818) : 39, 40.
- Παγκράτιος μοναχός ἐξ Ἀχρίδος (1798) : 4.
- Παγωνίδης Ἀνθίμος, Ἀγχιαλίτης (1842) : 41.
- Παῖσιος μοναχός (1608) : 35.
- Παπαδάκης Νικόλαος Κρής 1818 : 39.
- Παρθένιος (1816) : 2.
- Πολυχρόνιος ὁ Κρής, ζωγρ. (1810) : 31, 32.
- Ροδινός Σολομῶν· βλ. : Σολομῶν ὁ Κύπριος.
- Σάββας ὁ Κύπριος, πρωτοσύγκελλος Παν. Τάφου (1783) : 12.

- Σαράφης Χατζῆ Γιωβάννος (1792) : 7.
Σολομῶν ὁ Κύπριος (1608), ζωγρ. : 35.
Σωφρόνιος πατριάρχης Ἱεροσολύμων [ὁ
Καρκαλάς] 1, (1608) : 35.
- Ταμάρης (1765) : 25.
Τξαπῆς Πέτρος Καλλινίκου, μοναχὸς
(1812) : 30.
- Φραγκούλης (Χατζῆ -) υἱὸς Κωνσταν-
τῆ : 23.
- Φροσυνια μοναχὴ : 29.
Φώτιος υἱὸς Λαζάρου, προσκυνητῆς
(1716) : 19.
- Χάννα ὁ Ἱεροσολυμίτης, ζωγρ. (1711,
1714) : 5, 6.
Χριστόφορος μοναχὸς ὁ ἐξ Ἄρτης
(1781) : 3.
Χριστόφορος ὁ Κύπριος, ζωγρ. (1758) :
13β , 20.

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ Κ. ΟΡΛΑΝΔΟΣ